

Sant Francesc i la naturalesa

Josep Manuel Vallejo

Caputxí. Facultat de Teologia de Catalunya

QUAN HOM VISITA EL CONVENT dels primers frares franciscans a l'interior de l'actual «Sacro Convento» d'Assís, descobreix dues sales grans de pedra amb volta de canó, en angle recte, que correspon al menjador, cuina i dormitori. I hom es pregunta: i l'església? I el frare-guia respon: al bosc! Els primers franciscans resaven al bosc, al temple de la creació, com a lloc ideal per proclamar la lloança de Déu junt amb les criatures.

Sant Francesc gaudia de retirar-se a pregar a la *foresta*, en coves amagades, en les esclotxes de la roca, convivint amb els rierols, el vent, els arbres i els ocells... Aquest fou el seu medi diví i el seu àmbit de metàfores per expressar la seva experiència de Déu, a través de l'espill de les criatures. En una època dominada pel pensament càtar, dualista, que considerava la creació dolenta, sant Francesc redescobreix la bonesa de la Creació, les criatures com a do de l'amor del Pare i reflex del seu artífex. Així ho descriu el seu primer biògraf, Tomàs de Celano:

«¿Com descriure el seu inefable amor per les creatures de Déu i amb quina dolçor contemplava en elles la saviesa, la potència i la bondat del Creador? Per aquesta raó, quan mirava el sol, la lluna, les estrelles i tot el firmament, el seu ànim s'inundava de goig. Oh pietat simple i simplíssima pietat!

Sentia un gran afecte pels cucs de la terra..., procurava collir-los del camí i els col·locava en lloc segur perquè ningú no els trepitgés. I ¿què diré de les altres creatures inferiors, quan sabem que durant l'hivern es preocupava de donar mel i vi bo a les abelles perquè no es morissin de fred?

Con en altre temps en el forn encès els tres joves invitaren tots els elements a lloar i glorificar el Creador de l'univers, així també Francesc, ple de l'Esperit de Déu, no parava mai de lloar, glorificar i beneir en tots els elements i en totes les creatures el Creador i Conservador de totes les coses.

Si es veia envoltat de flors, es dirigia a elles, invitant-les a lloar Déu, com si tinguessin enteniment; i el mateix feia amb els sembrats i les vinyes, amb les aigües de les fonts, amb els horts esponerosos i amb la terra i el foc, amb l'aire i el vent: a totes les creatures invitava amb simplicitat i puresa de cor perquè estimessin i lloessin el Senyor.

Finalment anomenava amb el nom de "germà" o "germana" totes les creatures, descobrint d'una manera admirable i notòria els secrets de cadascuna. I això ho aconseguia perquè havia conquerit la llibertat de la glòria reservada als fills de Déu». (1 Celano 80-81).

Aquesta sintonia i comunió amb els éssers feia que la seva comunicació amb les creatures fos del tot especial. Un munt d'anècdotes ho il·lustren: la del falcó que el despertava per resar matines (2 Cel 168); la del faisà que, posat en llibertat, tornava sempre a la cel·la del sant i es posava sota el seu hàbit (2 Cel 170) la de la cigala que sols cantava quan el sant li ho demanava (2 Cel 171) la del germà foc que no va fer mal al sant quan li van cauteritzar les temples després d'èsser suplicat per Francesc (2 Cel 166). Aquestes escenes tan naïfs fan dir a Tomàs de Celano: «Etic convençut que el sant havia tornat a la innocència primitiva, per tal com a un simple advertiment, els elements més cruels s'apaivagaven» (2 Cel 166). Cal recordar la història del llop de Gubbio, en la qual el sant va amansir el germà llop i el va convèncer de no atacar els vilatans a canvi del menjar diari (Floretes 21); és la santedat paradisiàca que descriu la profecia d'Isaïes: «el llop conviurà amb l'anyell, la pantera jaurà amb el cabrit...» (Is 11,6). De fet, els sants són posseïts de tal manera per l'Esperit Sant que els éssers creats



Aquesta connaturalitat i germanor amb els éssers creats no és espontània ni s'improvisa ni és fruit d'una experiència sobtada, sinó que passa per una gran purificació i transformació interior.

hi sintonitzen. És el cas de molts Pares del desert¹ o de sant Joan de la Creu, que tenia un colom que sempre es posava a la porta de la seva cel·la oblidant-se de menjar, o el conill que se li posava sota de l'hàbit sense voler marxar. Joaquim Ruyra va immortalitzar fra Serafi dels ocells, al convent de Blanes, en la seva obra *Les coses benignes*.²

Ara bé, aquesta innocència, aquesta puresa de cor, aquesta connaturalitat i germanor amb els éssers creats no és espontània ni s'improvisa ni és fruit d'una experiència sobtada, sinó que passa per una gran purificació i transformació interior. En Francesc, aquesta conversió s'inicia a partir de la malaltia que va contreure a la presó de Perusa, on va anar a parar a causa de la batalla de Collestrada, que el va retenir molts mesos allitat. «Déu infonia angoixa a la seva ànima i malestar al seu cos» (1 Cel 3), de manera que quan va millorar una mica i podia passejar-se pels camps de prop de casa contemplant el paisatge, allò que abans l'enaltia tant, els camps esponerosos, la frondositat de la vinya, ara no li deia res, tot ho trobava buit i sense cap significació. «Quan jo estava en pecats —dirà en el seu testament— m'era molt amarg de veure leprosos». I és que el pecat fa impura la nostra sensibilitat, no hi veiem bé, no hi sentim bé, i en la relació amb la naturalesa també.

Aquí s'inicia un procés de conversió que durarà uns tres anys, amb moments àlgids: el trobament amb el Crist de sant Damià, la misericòrdia amb els leprosos, el do dels germans, el despullament

1. És el cas, per exemple, d'Abba Macari que sol·licitat per una hiena que tenia els fills malalts, anà a guarir-los i, en agraïment, la hiena l'obsequià amb la pell d'un xai. PALADI, *Història Lausíaca*, 18,27-28. Cf: LUCIEN REGNAULT, *La vie quotidienne des Pères du désert, en Égypte au IV siècle*, Paris: Hachette 1990, p.214

2. Es pot trobar a JOAQUIM RUYRA, *Jacobé i altres narracions*, Barcelona: Edicions 62, p.173

davant el bisbe i el seu pare..., que arribarà al cim, vint anys després, en l'experiència dels estigmes a l'Alverna (1224) on el Senyor li va regalar l'experiència d'identificació amb el Crucificat-Ressuscitat, experiència d'un profund dolor de compassió barrejat amb una profunda joia del cel (Llegenda Maior 13,3).

Aquesta situació de nit fosca, il·luminada per l'experiència pasqual, serà l'ambient on naixerà el Càntic del germà Sol, lloança agraïda a Déu d'un home «ressuscitat», i l'expressió més fonda de la relació de sant Francesc amb la Naturalesa.

El Càntic del germà sol

No és un himne redactat en un moment idíl·lic de contemplació de la naturalesa. Francesc està cec, molt malalt (glaucoma, problemes a l'estomac, al fetge, a la melsa, que li causen gran dolor..) i amb greus dificultats amb els germans que s'estan desviant del seu carisma inicial. Es troba, doncs, fracassat, sol i en un estat d'enfonsament de l'ànima molt gran.

La biografia de la Llegenda de Perusa (83) ens descriu molt bé el context de redacció del Càntic:

«Dos anys abans de la seva mort estant molt malalt, sobretot de la vista, Francesc vivia a sant Damià, en una cel·la petita, feta de jonc i d'estores. El benaurat Pare, feia cinquanta dies que jeia malalt a Sant Damià, no podia veure ni la llum del dia ni la llum del foc durant la nit; estava sempre dins la cel·la a les fosques; encara més, tenia tan grans dolors als ulls de dia i de nit, que a penes podia descansar ni dormir. Una nit, arran d'aquestes tribulacions, Francesc sentí compassió d'ell mateix i digué: “Senyor, veniu a ajudar-me perquè pugui suportar amb paciència les meves malalties”. I, de sobte, oí en l'Esperit una veu que li digué el següent: “Germà meu, si en recompensa dels teus sofriments i tribulacions rebessis un gran tresor, és a dir, que tota la terra es transformés en or pur, que les pedres es veiessin com gemmes brillants i que l'aigua dels rius es convertís en bàlsam, no conside-

“ ” Aquesta és l'experiència que fa esclatar de joia l'ànima de Francesc, la certesa del cel, l'experiència ja en aquesta vida de la resurrecció que relativitza i dona sentit a totes les seves tribulacions i dolors.

raries com a no res els teus sofriments?”. I ell diu: ”Efectivament”. “doncs bé germà,” li va dir la veu interior, “alegra't i canta en les teves malalties i tribulacions, perquè des d'ara pots viure en pau, com si ja participessis del meu Regne.»

Aquesta és l'experiència que fa esclatar de joia l'ànima de Francesc, la certesa del cel, l'experiència ja en aquesta vida de la resurrecció que relativitza i dona sentit a totes les seves tribulacions i dolors.

I llavors, segueix el biògraf:

«Al matí, en llevar-se, Francesc va dir als seus companys: “... a glòria del senyor i per a consol i edificació del proïsme, vull compondre una nova Lloança al senyor per les seves creatures...”

En acabar de parlar així, Francesc s'assegué, es concentrà, i començà dient:

Altissimu omnipotente bon signore
 Tue so le laude la gloria e l'honore et onne benedictione.
 Ad te solo, altissimo, se konfano
 Et nullu homo ene dignu te mentovare.

Laudato si, mi signore, cun tucte le tue creature,
 spetialmente messor lo frate sole,
 lo qual'è iorno, et allumini noi per loi.
 Et è bellu e radiante cun grande splendore,
 de te, altissimo, porta significatione.

Laudato si, mi signore, per sora luna e le stelle,
 in celu l'ai formate clarite et preciose et belle.

Laudato si, mi signore, per frate vento,
 et per aere et nubilo et sereno et onne tempo,
 per lo quale a le tue creature dai sustentamento.
 Laudato si, mi signore, per sor aqua,
 la quale è multo utile et humile et preciosa et casta.
 Laudato si, mi signore, per frate focu,
 per lo quale enn'allumini la nocte,
 ed ello è bello et iocundo et robustoso et forte.
 Laudato si, mi signore, per sora nostra madre terra,
 la quale ne sustenta et governa,
 et produce diversi fructi con coloriti flori ed herba.
 Laudate et benedicite mi signore,
 et rengratiate et serviateli cun grande humilitate.»

(Del Codex Assisiensis. Edició crítica de K.Esser)

Aquí acabava la primera redacció del Càntic. Aquest esclat de joia pasqual enmig de les tribulacions, no recorda a Pau i Siles fuetejats, a la presó cantant himnes? (Act 16,25). I no hi ressona també el text de la Veritable Alegria?

«... Quina és, fra Lleó, la veritable alegria? Torno a Perusa i de negra nit arribo aquí (al convent), i és temps d'hivern fangós i tan fred que es fan caramells d'aigua freda congelada a les extremitats de la túnica i colpegen sempre les cames, i la sang raja d'aitals ferides. I completament dins el llot, el fred i el glaç, arribo a la porta i, en haver trucat molta estona i cridat, ve el germà i pregunta: Qui hi ha? I jo responc. Fra Francesc. I ell diu: Vés, no és una hora decent d'anar pel món; no entraràs pas. I en insistir de nou, respon: Vés-te'n! Tu ets simple i il·l·trat, ja no véns amb nosaltres; nosaltres som tants i tals que ja no et necessitem. I jo de nou, dempeus a la porta, dic: Per amor de Déu, acolliu-me aquesta nit. I ell em respon: No ho faré pas. Veste'n al lloc dels Crucífers³ i demana-ho allí.



L'home experimenta la seva pobresa essencial davant la transcendència de Déu, cap lloança és capaç d'expressar el misteri de Déu. Per això, Francesc s'adreça a les criatures amb humilitat, tot descobrint la seva dimensió sagrada.

Et dic que, si hagués tingut paciència i no m'hagués irritat, en això està la veritable alegria i la virtut i la salvació de l'ànima...»⁴

Però en contemplar el Càntic, la primera pregunta que ens assalta és: ¿com és que l'expressió de la lloança entusiasta d'agraïment a Déu, en lloc de ser un càntic al Senyor pels dons de salvació, redempció i reconciliació que ha regalat al seu servent, es converteix en una lloança a Déu per les criatures...? Perquè Déu és tan gran que l'home *no és digne d'anomenar-vos*, l'home experimenta la seva pobresa essencial davant la transcendència de Déu, cap lloança és capaç d'expressar el misteri de Déu. Per això, Francesc s'adreça a les criatures amb humilitat, tot descobrint la seva dimensió sagrada. El càntic va de dalt a baix, de l'Altíssim a la mare terra passant per les criatures, en un moviment descendent que recorda l'abaixament del Fill en la seva Encarnació, la seva Kénosi (Fil 2).

Però el càntic no simplement està descrivint les criatures sinó que són imaginades, valoritzades i ordenades segons un univers simbòlic; el càntic és com una radiografia espiritual de Francesc, de la seva arqueologia profunda, transfigurada i reconciliada per l'experiència pasqual descrita més amunt. És la tesi d'Éloi Leclerc en el seu estudi sobre el càntic,⁵ a partir de les tesis de Gaston Bachelard sobre les imatges materials imaginades.

4. El text complet a *Escrits de sant Francesc i santa Clara*, Barcelona, Ed. Mediterrània 2014, p.80

5. ÉLOI LECLERC, *El càntic del Hermano Sol*, Guipuzcoa, Ed. Arantzazu 1977



El càntic va de dalt a baix, de la transcendència i omnipotència de Déu a la humilitat de l'home, passant per les criatures en sentit descendent, de major a menor proximitat a l'Altíssim.

Estructura i teologia

Pels antics la forma i el contingut van junts, de manera que l'estructura del càntic expressa ja la teologia. El càntic va de dalt a baix, de la transcendència i omnipotència de Déu a la humilitat de l'home, passant per les criatures en sentit descendent, de major a menor proximitat a l'Altíssim. Una primera estrofa a manera de pròleg-obertura de la simfonia és com un esclat de llum i de lloança a l'Artífex de tota la Realitat: «Altíssimu, onnipotente, bon signore; tue so le lode, la gloria e onne benedictione. Ad te solo, altissimo, se konfano...» Tot el Càntic està travessat d'aquest sentit de lloança i agraïment a la transcendència i a la bondat de Déu. Després hi ha tres parells d'estrofes on apareixen les criatures: el sol i la lluna; el vent i l'aigua; el foc i la terra, aparellats, masculí i femení; estan maridats: el sol amb la lluna; el vent amb l'aigua, el foc amb la terra. I, si volem, el sol i la terra estan a l'inici i al final, també maridats. La primera redacció del càntic acabava aquí amb la conclusió, invitació a la lloança de l'home humil: «lloeu i beneïu el meu senyor, doneu-li gràcies i serviu-lo amb gran humilitat.»

En el Càntic actual hi ha afegides dues estrofes: la del perdó que va redactar en ocasió d'un enfrontament entre el bisbe d'Assis i el batlle de la ciutat, i la de la germana mort, poc abans de morir.

Les estrofes del Càntic

Els primers mots del Càntic són molt significatius: «Altíssimu, onnipotente, bon Signore». L'expressió Altíssim es repeteix tres vegades en les dues primeres estrofes, Déu és l'Altíssim, l'inabastable, transcendent, sant... Altres pregàries del sant comencen amb expressions similars:

«Totpoderós, santíssim, altíssim i Summe déu...» (1 Regla 23); «Déu totpoderós, santíssim, altíssim i sobirà, tot bé, summe bé, bé complet, que sou l'únic bo...» (Lloances a totes les hores, 11). El cant està presidit per la fascinació de la transcendència i la santedat de Déu. Però també Déu és *Bon Signore*. Quin deix arcaic i feudal té aquesta expressió: «Bon Signore, o mi Signore» que dirà després! És la consideració agraïda en què els bons servents tenen el seu estimat senyor feudal. En l'imaginari de Francesc, Déu és el seu bon senyor feudal, generós, dispensador, protector, bo, profundament bo, font de tota bondat. És una idea que travessarà tots els escrits del sant: Sols Déu és bo.

«I retornem al Senyor Déu altíssim i sobirà tots els béns, i reconeguem que tots

els béns són d'Ell i donem gràcies de tot a Ell, del qual procedeixen tots els

béns. I que Ell, altíssim i sobirà, únic déu veritable, tingui, se li donin i rebi tots

els honors i reverències, totes les lloances i les benediccions, totes les gràcies i

tota la glòria, de qui és tot bé i que solament Ell és bo.» (1 Regla 17,17-18)

Les criatures

A l'inici de la lloança es diu: «Laudato si mi Signore, *cun* tutte le tue creature». Aquest *cun* significa «amb la companyia de», és a dir, el Senyor, autor de la vida, és lloat per Ell i per totes les criatures, que porten d'ell signe i vestigi.

Però la lloança és especialment per «messor lo frate sole» perquè il·lumina i esvaeix les tenebres i escalfa i dóna vida a tota la creació. «De tu, altíssim, porta significació», el sol és símbol de Déu perquè esvaeix les nostres tenebres, escalfa el cor, irradia la seva bondat (*bonum est diffusivum sui*) i vivifica. El germà sol és acompanyat de la germana lluna; els dos grans llumeners que presideixen el dia i la nit no són divinitzats com en el paganisme antic, però conserven l'honor



Les criatures, el vent, l'aigua, el foc i la terra, estan col·locades en sentit descendent, no en un sentit físic sinó espiritual, de major a menor proximitat a l'Altíssim.

d'ésser els grans germans de la llum, *radiante i clarite*. El sol viril, actiu i la lluna femenina que rep la llum i la reflecteix, en cordial matrimoni.

El món medieval conservava els quatre elements de la física antiga: l'aire, l'aigua, el foc i la terra. Podríem pensar que en el Càntic Francesc es basa en els quatre elements; doncs no és així, per dues raons. Primer perquè hi ha més elements, l'aire és acompanyat per l'ennuolat i el serè i tot temps, i segon perquè en la física tradicional antiga els elements estan ordenats de major a menor densitat: terra, aigua, foc i aire i, en aquest cas, Francesc els ordena d'una altra manera, de major a menor dependència de l'Altíssim. Les criatures, el vent, l'aigua, el foc i la terra, estan col·locades en sentit descendent, no en un sentit físic sinó espiritual, de major a menor proximitat a l'Altíssim. Cal dir que Francesc no pensa en les criatures que veu, perquè està cec, ni en les criatures que ha vist al llarg de la seva vida, sinó que pensa en el que poèticament, simbòlicament, en la seva ànima, ressonen el vent, l'aigua, el foc i la terra. Perquè l'aigua de per si no és casta, no és humil, el foc no és jugarer... Les criatures, en aquest poema, estan qualificades de tal manera, que ens fan una radiografia espiritual de l'ànima de sant Francesc.

Germà i germana

A més a més, els elements són qualificats de germà i germana. Això és profundament nou, ningú no s'havia atrevit abans a anomenar germans els elements. Primer perquè el món era dolent, estem en el temps dels càtars i en l'espiritualitat monàstica anterior a sant Francesc hom havia d'apartar-se del món perquè era font de pecat.

S'anomena germanes les criatures, evidentment perquè són filles del mateix Pare, però també perquè Francesc ha passat hores i hores



Tot parla, no sols de la bondat i grandesa de Déu, sinó de tu, del teu interior, “el paisatge és un estat de l'ànima”.

al bosc, i això fa que se't facin simpàtiques les criatures, que hi hagi com una certa connaturalitat, una certa afectuositat espontània amb elles. «És recessant impregnar-se durant llarg temps de l'ànima de les coses per a donar-los vida», deia Debussy.

El fet de passar llarg temps en solitari al bosc o a la muntanya fa que s'aguditi la sensibilitat. Estar silent durant dies et fa sentir moltes coses, et fa veure molts colors diferents, tot et parla, i els animalets s'atansen. I és que, quan hom es queda sol al mig de la naturalesa, hom s'adona que estem fets de la mateixa pasta i hom sintonitza, escolta, i es deixa acaronar per l'oreig suau, hom sent la música cristal·lina del rierol, el murmuri del vent i, sobretot, la gran experiència de l'albada. Tot parla, no sols de la bondat i grandesa de Déu, sinó de tu, del teu interior, «el paisatge és un estat de l'ànima». Els xiprers tombant-se pel vent parlen de la necessària flexibilitat per no trencar-se, l'airet suau et significa la carícia de l'Esperit, les tempestes sobtades són com els teus enfuriments, la quietud dels llacs parla de la pau de l'ànima...

Però curiosament, per qualificar de germanes les criatures, Francesc no utilitza la paraula *fratello* o *sorella*, que indicaria ésser fills del mateix pare, sinó que fa servir les paraules *frate* i *sora*, que són els termes que, ja en el seu temps, s'empraven per designar un religiós, frare o monja.

«...això podria indicar per a Francesc que aquesta fraternitat no prové de l'ordre natural sinó que prové de Déu, el Pare. No és un atribut simplement natural de les coses, sinó que neix com una opció religiosa. Hi ha una crida, una vocació personal de Déu també per a les coses creades..., la vocació a formar part de la nova creació...»⁶

6. JACINT DURAN, *El càntic de les criatures de sant Francesc*, Barcelona, Ed. Mediterrània 2013, p.34.



El poema, en els qualificatius de les criatures,.. parla del somni infantil de Francesc, no de les criatures tal com les veu,.. sinó de com les recorda i les expressa en tant que ha fet l'experiència de la creu i resurrecció, transfigurat i alliberat, un nou nen.

Els qualificatius

Per una banda, el càntic diu de les criatures que són útils, no són divines, Déu ens les ha regalat perquè ens ajudin. El sol ens il·lumina el dia, el vent, l'aire i els núvols donen sosteniment, el foc il·lumina la nit, la terra produeix diversos fruits... Però, per altra banda, diu: «La lluna i les estrelles són precioses i l'aigua també és preciosa...» Què significa això? No precisament que siguin boniques, perquè quan parla de la lluna diu bella després de preciosa. Significa que són valuoses, que tenen preu, que són un tresor que Déu ens ha donat, que són un regal immens, impagable.

L'adjectiu preciós insinua la imatge d'un tresor de gran preu, de perles brillants i valuoses. En els escrits de sant Francesc, quan surt aquest adjectiu «preciós», és referit a l'Eucaristia, quan diu: «Colloqueu el pa en lloc preciós, valuós, delicat, estimat...» Per a ell, les estrelles, la lluna i l'aigua, són criatures precioses, valuosíssimes, són un tresor, igual que el sol «que és bell, radiant, amb gran esplendor». I el foc és «alegre, juganer». Per a Francesc el foc és joiós, evoca la gratuïtat, el joc, el nen. Tots aquests qualificatius vénen del fons de la seva ànima, dels records de la infància, de la capacitat simbòlica (arquètipa) de les seves profunditats.

El poema, sobretot en els qualificatius de les criatures, precioses, belles, castes, humils, jocundes..., parla del somni oníric infantil de Francesc, no de les criatures tal com les veu perquè està cec, sinó de com les recorda i com simbolitzen amb el seu interior, i les expressa

com un home que ha fet l'experiència de la creu i resurrecció, un home transfigurat i alliberat, un nou nen.

Aquesta experiència de transfiguració i reconciliació apareix encara més clara en les dues darreres estrofes, les de l'home amb les seves ferides:

Laudato si, mi signore, per quelli ke perdonano per lo tuo amore,
et sostengo infirmitate et tribulatione.

Beati quelli ke'l sosterrano in pace,
ka da te, altissimo, sirano incoronati.

Laudato si, mi signore, per sora nostra morte corporale,
da qualle nullu homo vivente pò skapare.

Guai a quelli, ke morrano ne le peccata mortali:
beati quelli ke trovarà ne le tue sanctissime voluntati,
ka la morte secunda nol farà male

El perdó i la malaltia

El bisbe i el batlle d'Assís estaven barallats. El bisbe havia excomunicat el batlle i aquest havia fet un edicte on prohibia tota transacció econòmica amb el bisbe. Francesc era un home reconciliat amb vocació de reconciliador. Per això, va compondre aquesta estrofa i va fer que els frares cantessin les lloes davant del batlle i el bisbe, que, commoguts, es van abraçar (Leg. Perusa 84). El tema del perdó incondicional, a imatge del pobre de Natzaret, va omplir tota la vida de Francesc. Recordem aquella carta a un ministre provincial que es queixava dels frares i li demanava d'anar a un eremitori:

«... que no hi hagi al món cap frare que hagi pecat tot el que hagi pogut pecar,
que, en haver vist els teus ulls, se'n torni mai sense la teva misericòrdia... I si
després pecava mil cops davant els teus ulls, estima'l més que a mi, per tal de dur-lo al Senyor. I tingues sempre compassió d'aquests tals...»
(Cta.Ministre 9-11).

A la lloança pels qui perdonen s'hi afegeix la lloança pels qui aguanten en pau malaltia i tribulació. Aquests també són reflex de la infinita bondat del Creador. Paciència i mansuetud són paraules que resumeixen molt bé l'experiència espiritual del Poverel·lo. Sap per experiència que la malaltia i les agressions et despullen, et fan pobre, però, acceptades amb fe i amor, són la porta del cel. Per això diu: «Benaures els qui les aguanten en pau» (*beati*), la felicitat escatològica que ve del misteri pasqual.

El qui escriu això és un home molt malalt, cec, lacerat de dolor, fracassat, en una profunda nit fosca. I, en aquesta situació, fa l'experiència que descrivíem al principi:

«... alegra't i canta en les teves malalties i tribulacions, perquè des d'ara pots

viure en pau, com si ja participessis del meu Regne» (LP 83)

Experiència que transfigura i reconcilia el cor i la mirada de Francesc i el fa acceptar tota la vida, inclosos els sofriments, con un do de Déu.

La germana mort

La lloança per la mort corporal és el *súmmum* de l'home reconciliat, de l'home pacificat que ho ha acceptat tot com una gràcia, de l'home que accepta la vida tal com és, amb les seves creus i els seus patiments.

«... Pel que fa a la mort mateixa, per tots tan odiosa i temuda, exhortava a lloar-la i, sortint al seu encontre amb ànim alegre, la convidava a hostatjar-se a casa seva. “Benvinguda sigui la meva germana mort!” I adreçant-se al metge: “Tingues coratge, germà metge, per pronosticar que la mort m'és imminent, ja que per mi serà la porta de la vida” I als seus frares: “Quan em veieu entrar a l'agonia, poseu-me estès i despullat sobre la terra...” (2 Celano 217)



La lloança a l'Altíssim per les criatures i la seva significació en la vida de Francesc s'estén a tota la realitat humana, que és acollida com un do, inclosos el dolor i la mort.

Fins i tot l'anomena «germana», criatura de Déu i no terrible càstig pel pecat. I és germana, amb una crida religiosa, perquè ens obre la porta de la Vida. És la mort segona la que s'ha de témer, la mort de l'esperit en què ens submergeix el pecat, i per això diu: «benaurats aquells que trobarà en la vostra santíssima voluntat».

Aquestes dues darreres estrofes donen, potser, una nova llum a tot el poema, la lloança a l'Altíssim per les criatures, i la seva significació en la vida de Francesc s'estén a tota la realitat humana, que és acollida com un do, inclosos el dolor i la mort. És el cant d'un home reconciliat, que accepta tota la vida tal com és, un home que rebé la mort cantant, nu sobre la terra nua.

Conclusió

L'experiència cristiana de Francesc d'Assís fa de la Creació un nou lloc teològic, les criatures no sols són bones i belles, sinó que «parlen» de Déu, en són signe i vestigi, talment com l'obra d'art ens parla del seu autor. Tot l'univers és una sintaxi, un llenguatge, la Creació esdevé com un llibre i un mirall.

Les coses creades simbolitzen amb l'interior de l'home, són llenguatge de l'ànima, expressen la seva arqueologia profunda, la seva dimensió sagrada.

Cal un cor purificat i una nova innocència transfigurada pel misteri pasqual per veure en les criatures una família de germans i germanes de la qual l'home forma part, i per acceptar reconciliadament la vida tal com és, inclosos el dolor, la humiliació i la mort. Tot té sentit quan l'home té el cor i la mirada transfigurats per l'experiència del cel.

L'experiència espiritual de Francesc obrirà la porta a la teologia franciscana que desenvoluparan Antoni de Pàdua, Ramon Llull, Bonaventura, Escot..., tot posant l'accent, entre altres principis, en la gratuïtat dels éssers, do de Déu-Trinitat i fruits de l'Amor; la primacia de l'Amor sobre la Veritat, i el Crist com a Plenitud de la Creació i no sols Redemptor de l'home caigut.